

раў. Але сымбалічна, што першым *партызанскім* летапісцам у Беларусі выступіў небезьвядомы Цанава — наркам нутраных справаў — на чым сумленьні тысячы бязьвінных ахвяраў.

У безьлічы мэмуарных хваласьпеваў ці не адзіным за савецкім часам дысанансам выглядае верш Ларысы Геніюш:

*Партызаны ж, тыя партызаны,
Што ім сёлы, энк і боль людзкі,
толькі б мосьцік недзе быў узарваны
ды ляцелі з рэйкаў цягнікі.*

Да гэтай пары ў беларускіх лясох захаваліся *партызанскія* зямлянкі.

*А сьпелыя бары — нашы саборы,
а белакурыя гаі — нашы сьвятліцы.*

І заўжды гатовыя абараніць беларусаў самаахвярныя бярозы ды сосны — *партызанскія* сёстры.

Пашпарт

Алена Ціхановіч

З *пашпартам* беларусы сталі жыць толькі ў гэтым стагодзьдзі. Першапачаткова, у позьнім Сярэднявеччы, слова „*пашпарт*“ азначала дазвол на праход, праезд.

Савецкі *пашпарт* у 30-ыя гады пачаў уводзіцца для больш строгага парадку ўліку і кантролю. Вяскоўцам *пашпартоў* не давалі аж да 50-ых — тым самым калгасы трымалі іх ува ўмовах прыгоннага права.

Шматлікія *пашпартысты* й *пашпартысткі* на сваіх *пашпартных* сталох вялі заўзятую перакоўку усіх нацыянальных традыцыяў іменаслоўя на адзін лад: так нарадзіліся раней нечуваныя звароты „Нурсултан Абішэвіч“ ці „Ўрал Рамдракавіч“. Так і беларускі „Янка“, ці „Ян“, застаўся толькі ў песьні. Векавечныя радаводныя дрэвы пайшлі ў сукі... Як казаў паэт:

*Каб не ўніжаць аўтарытэту,
Ён Рэпу справіў на Рэппо.*

Савецкі *пашпарт*, як і мараль, меў дваіное аблічча: адзін нутраны, другі — замежны. Даўно заўважана: чырвоны *пашпарт* памежнікі ў Эўропе бяруць, як жабу. Уладальнікі новага, сіняга *пашпарту*, як кажуць, „з капустаю“ на вокладцы, падарожнічаюць ня з большай прыемнасьцю. На старонках гэтага дакумэнту шукаюць ня толькі належную візу, але й дзіўны запіс: гэты *пашпарт* прыгодны для выезду ўва ўсе краіны сьвету. Адзін польскі памежнік, пабачыўшы гэта, заўважыў калегу: напэўна, у іх ёсьць і *пашпарты*, прыгодныя, каб ставіць на іх патэльні.

Пашпарт з „Пагоняй“ не пасьпеў стаць пазнавальным на межах. Але тыя, хто яго прыхаваў, берагуць для XXI стагодзьдзя.

Паэт

Сяржук Сокалаў-Воюш

Калі на пачатку 90-ых у Беларусь пачалі прыяжджаць дзеці нашых эмігрантаў, яны заўважылі, што *паэты* тут вядомыя так, як у краінах іхнага